

Het onverzadigbare verlangen

Goemorgen allemaal,

Voor wie vorige week niet aanwezig was, kort een voorstelling van de opzet van deze cyclus **rond economie door de ogen van de Tsjech Tomas Sedlacek**.

Vorig jaar kwam Tomas Sedlacek spreken voor studenten economie aan de universiteit van Gent. Er kwam een **oproep vanuit deze gemeenschap**, mijn nieuwsgierigheid was gewekt en dus was ik 1 van de 4 Liergangers die naar Gent trokken.

Wie is deze man eigenlijk? Tomas Sedlacek is een jonge econoom die al op z'n 24^e economische raadgever was van **Vaclav Havel**, de laatste president van Tsjecho-Slowakije en nu hoofd macro-economische strategie bij de grootste Tsjechische bank is.

Door de **Yale Economic Review** werd hij uitgeroepen tot 1 van de "5 spannendste denkers over economie" - **5 Hot Minds in Economics**.

Vorige week heeft **Henk** het boek dat Sedlacek geschreven heeft, kort voor ons samengevat. Vandaag en volgende week zullen Ilse en ik wat dieper ingaan op enkele hoofdstukken.

Voor Sedlacek is economie een **cultureel fenomeen, een product van onze beschaving, een uiting van de cultuur**.

Om in te zien op welke overtuigingen deze gebaseerd is, grijpt Sedlacek niet alleen naar strikte, exacte wiskundige economische modellen, maar stelt hij dat er net zo veel te leren is van filosofen, mythes, godsdiensten, romans, films, verhalen. Economie is veel meer dan enkel wiskunde. Eigenlijk gaat de economie over niets meer of minder dan de vraag over goed en kwaad, aldus Sedlacek

Een brede kijk die heel **verfrissend** en enorm boeiend is.

In het kader van deze vastenperiode hebben wij ervoor gekozen om het thema van **"onverzadigbare verlangen van de mens" (in de economie spreekt men over "behoeftebevrediging) en de mogelijke alternatieve antwoorden** te bespreken, door de ogen van Sedlacek.

Hoe is dat menselijke verlangen **ontstaan** ? Daarvoor grijpt Tomas Sedlacek terug 2 verhalen: **1- de Griekse mythologie** en **2- het Oude Testament**.

We herinneren ons wellicht het verhaal van de **doos van Pandora**, die zij uit vrouwelijke nieuwsgierigheid, waardoor het **kwaad, ziekte én de vloek van de arbeid** de wereld binnenkwamen. Tot dan toe was werk iets aangenaams geweest, nu wordt het hard en moeizaam.

Het andere verhaal is dat van **Eva en Adam die uit het Aards Paradijs worden verbannen** en te horen krijgen: *"in het zweet uw aanschijns zult gij brood eten."* [noot: Sedlacek kiest resoluut voor "Eva en Adam" i.p.v. "Adam en Eva" omdat Eva een belangrijker rol speelt in het verhaal]

Deze verhalen vertellen ons dus dat de mensen zich een tijd herinneren waarin arbeid aangenaam was en dat het kwaad in de wereld werd gebracht door begeerte, nieuwsgierigheid.

Om het in hedendaagse termen te vertalen:

zelfs al hebben wij voldoende van alles, en leven wij in het paradijs, dan nog zal dat onvoldoende voor ons zijn en zullen wij voortdurend geneigd zijn om te consumeren wat wij niet hoeven te consumeren en zo “dozen van Pandora” te openen.

Naast de verhalen van de **Grieken** (Pandora) en de **Hebreeërs** (Genesis), verwijst Sedlacek vaak ook naar een derde cultuur: die van de **Sumeriërs**. Hij verwijst naar het **Gilgamesh-epos** (het oudst bekende epos ter wereld – waarschijnlijk daterend van ca. 2620 v.C.) met de natuurmens Enkidu en Gilgamesh, koning van Uruk, als hoofdfiguren die als ze elkaar eenmaal leren kennen, een levenslange vriendschap sluiten.

Het epos vertelt over Enkidu die in het bos woont, als een dier. Hij is er volkomen gelukkig. Hij heeft geen begeerten, maar enkel basisbehoeften (voedsel, onderdak, veiligheid).

Een vrouw, Sjamhat, brengt hem naar de stad en maakt hem zo symbolisch tot mens. Sjamhat laat hem zien wat hij moet begeren.

De begeerte, de opkomst van het verlangen, was geboren.

Dit onophoudelijke “verlangen naar nog meer” is blijkbaar een wezenskenmerk van onze beschaving, van ons mens-zijn. Wij willen te veel, en werken dus te hard. Wij zijn verreweg de rijkste beschaving die ooit heeft bestaan, maar wij staan nog steeds over ver af (zo niet verder) van het woord “genoeg” of “voldoening” als op enig moment in het ‘primitieve’ verleden.

Meer nog: onze behoeften nemen sneller toe dan wij ze kunnen bevredigen. Wij zullen nooit verzadigd zijn. En het ergste is dat het aanbod nooit aan onze vraag zal kunnen voldoen.

EN TOCH MOETEN WE ONS DE VRAAG STELLEN: HOE KAN HET AANBOD OOI T VOLDOEN AAN DE VRAAG? WAT ZIJN DE ALTERNATIEVEN VOOR DIT ONVERZADIGBARE VERLANGEN?

Zoals de **hedonisten** zouden we alles kunnen doen om te krijgen wat ons hartje begeert.

Of we zouden zoals de **stoïcijnen** de vraag moeten laten verminderen tot die gelijk is met het beschikbare aanbod. Maar voor een mens is dat psychologisch een zware opgave. De stoïcijnen moesten zich daar hun hele leven in oefenen om het te bereiken.

Diogenes meende dat hij vrijer was naarmate hij *minder* bezat. In ons taalgebied hebben we het over “**consuminderen**”.

Moeten wij dat ook proberen? En alle bezit opgeven?

Nee, zegt Tomas Sedlacek: “**Wij zouden alleen niet MOETEN verlangen naar alles waarnaar wij KUNNEN verlangen.**” Dat is veel haalbaarder voor ons, mensen.

Onmatigheid is de grootste zwakte van de mens.

Onze tijd zal misschien de geschiedenisboeken ingaan als het **tijdperk van de schulden**. In de voorbije decennia zijn onze schulden niet toegenomen uit gebrek, maar uit overschot, uit **onmatigheid**.

Een voorbeeld:

In onze samenleving wordt **geen honger** geleden, maar moet een ander probleem worden opgelost: hoe iemand die geen honger heeft, onthalen op een maaltijd.

De Romeinen hadden *vomitoria*, in ons deel van de wereld hebben we nieuwe bedacht gemaakt: magere room, boter zonder boter, we verwijderen de voedzaamste ingrediënten uit onze maaltijden...

In de evangelietekst lezen we *“Maak u geen zorgen over eten, drinken en kleren. Uw leven is belangrijker dan het voedsel!”*; als men vroeger bang was te weinig te hebben, dan moeten we die vrees vandaag invullen als de vrees om TE VEEL te eten...

Wij dachten dat consumptie zou leiden tot **verzadiging**, de verzadiging van onze behoeften. Maar het tegenovergestelde blijkt juist te gebeuren.

Hoe meer wij hebben, des te meer willen wij er nog bij.

Denk maar aan wat wij **20 jaar geleden** nog niet hadden: computers, gsm's, en wat velen van ons vandaag objectief allemaal nodig menen te hebben: laptops, elke 2 jaar een nieuwe gsm, een snellere mobiele internetverbinding.

En dit ten koste waarvan, van wie? En dan denk ik aan **Marco en de boeren uit Peru.**

Volgende week zal op Canvas een reportage vertoond worden over in welke omstandigheden iphones gemaakt worden. Misschien toch eens interessant om te kijken.

DAAROM TOT BESLUIT:

In plaats van voortdurend naar meer te verlangen, zouden we weer oog moeten gaan krijgen voor de rol van **VOLDOENING, RUST EN DANKBAARHEID VOOR WAT WIJ HEBBEN.**

Anne Billiet
De Lier, 8 maart 2015